

FOCUS Dijle- en Laanvallei

Niko Boone¹, Piet De Becker¹, Maarten Hens¹, Bart Vercoutere², Toon Van Daele¹

Het Natuurrapport geeft een systematische beschrijving van de toestand van soorten, biotopen en gebieden, van verstoringen, bescherming en herstel. De instrumenten die worden ingezet voor het natuur-, bos- en waterbeleid vertonen heel wat onderlinge raakvlakken. Het is niet altijd zo duidelijk wat de combinatie van kennis, beleids- en planingsinstrumenten samen opleveren. We illustreren dit door de ontwikkelingen in één gebied van nabij te bekijken.

In het Natuurrapport 2003 werd de vallei van de Zwarte Beek toegelicht. In dit Natuurrapport viel de keuze op de valleien van Dijle en Laan stroomopwaarts van Leuven. Het is een aaneengesloten gebied waar verscheidene natuurbeschermingsstatuten in hoge mate overlappen. Bovendien werden in dit gebied verscheidene projecten uitgevoerd waar natuur- en andere functies samengaan.

01 Gebiedsbeschrijving

Het focusgebied omvat de alluviale vlakten van de Dijle en de Laan ten zuiden van Leuven (figuur A). Met uitzondering van het Vlaams natuurreservaat het Rodebos (Huldenberg), worden de valleiflanken en de omringende plateaugronden niet beschouwd. De vallei van de Dijle stroomopwaarts van Leuven is ongeveer 40 meter diep ingesneden in het Brabantse leemplateau en één tot anderhalve kilometer breed. De Dijle is hier weinig rechtgetrokken, waardoor de rivier nog een sterk meanderend patroon heeft. Het is een zogenaamde bronrivier met een tamelijk hoge, constante basisafvoer van ca. 5 m³/sec. Na regenbuien kan het debiet ter hoogte van Leuven toenemen tot meer dan 25 m³/sec. De Laan is tussen de taalgrens (Rixensart/Overijse) en haar monding in de Dijle te Sint-Agatha-Rode sterk uitgediept en heeft veel minder meanders.

Nagenoeg overal in de vallei komen lage hoeveelheden mineraalrijke kwel aan de oppervlakte (1-2 mm/dag), hoofdzakelijk afkomstig uit één watervoerende laag (zanden van Brussel; in het uiterste zuiden ook uit het Krijt). De karakteristieke microtopografie van alluviale valleien met drogere oeverwallen en colluviale gronden die natte komgronden insluiten, zorgen voor een grote variatie aan abiotische standplaatscondities op een beperkte oppervlakte.

Het gebied is rijk aan grote (artificiële) plassen (voormalige viskweekvijvers), vochtige graslanden (dotter-, kamgras- en glanshavergraslanden), moerasvegetaties (moerasspirearuijgen, grote zeggevegetaties en rietlanden) en alluviale valleibossen (vogelkers-essenbossen en mesotrofe elzenbroeken). De lemige bodems in dit gebied zijn voedselrijk. Het gebied is bijzonder rijk aan broedvogels en doortrekkende watervogels. Zowel wat fauna als flora betreft herbergt het gebied een zeer groot aantal soorten. Het aantal zeldzame soorten is echter eerder beperkt [236]. Onder meer voor de vlinderfauna is dat zeer uitgesproken (figuur B).

02 Bescherming

Al bij de opmaak van de gewestplannen in 1977 werd voor de Dijlevallei stroomopwaarts van Leuven, en de daarbij aansluitende Laanvallei, een natuurgerichte bestemming vooropgesteld. Vrijwel het volledige valleigebied kreeg een bestemming als natuur- of reservaatgebied (ongeveer 1300 ha). Als daar de groene bestemmingen van de aangren-

Focus

01 Gebiedsbeschrijving

02 Bescherming

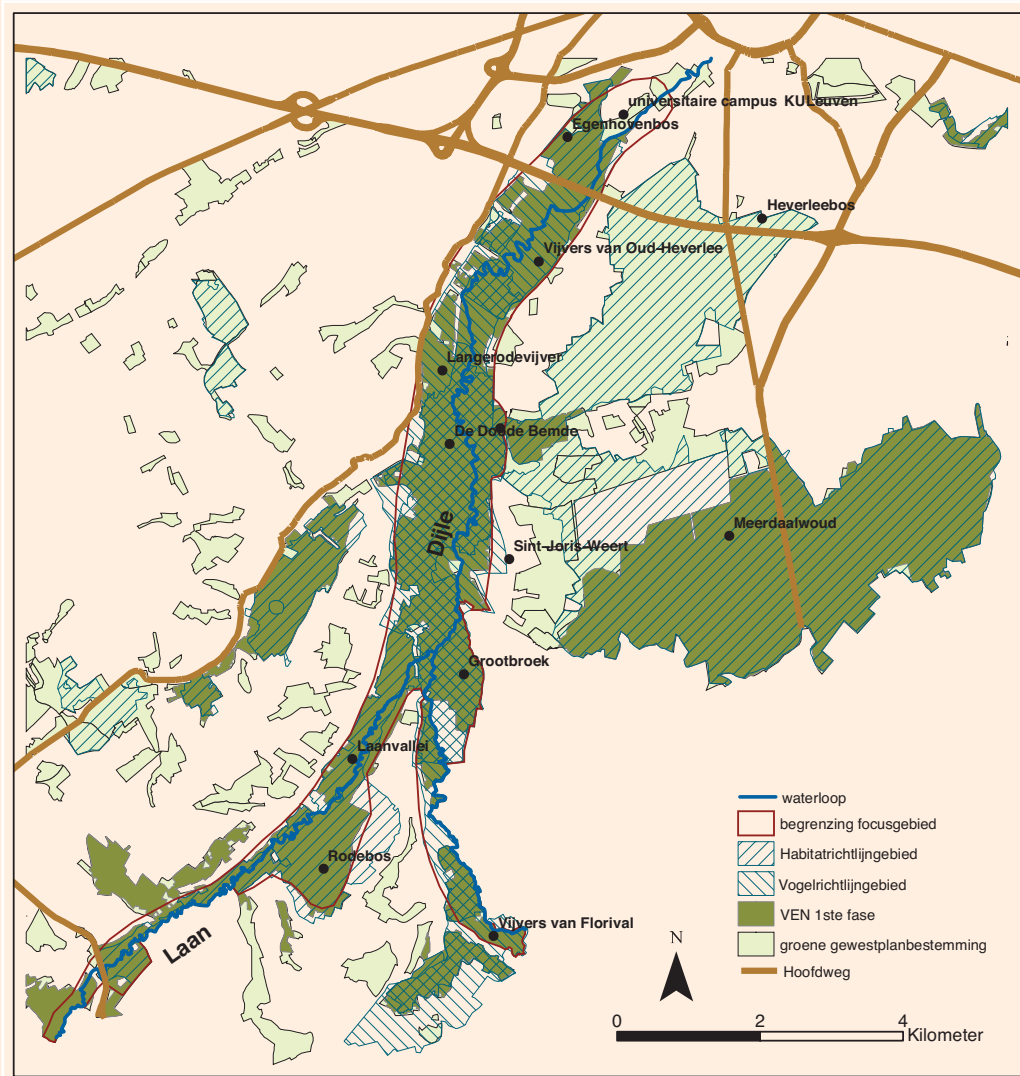
03 Recent uitgevoerde projecten

04 Toestand

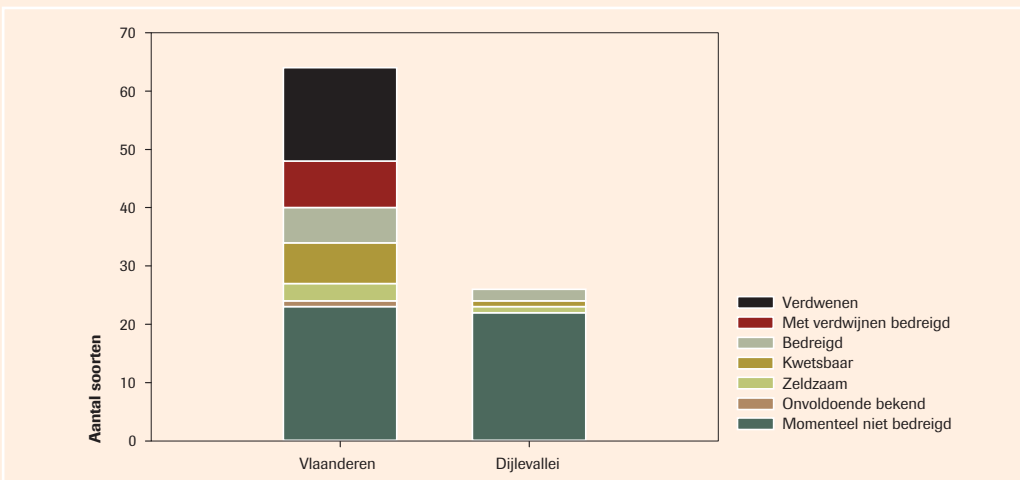
05 Knelpunten

¹ Instituut voor Natuurbehoud

² Haskoning België

Figuur A: Situering van het focusgebied 'Dijle- en Laanvallei' en overzicht van de verschillende beschermingsstatuten en bestemmingen in het Dijleland ten zuiden van Leuven.

Figuur B: Soortenrijkdom aan dagvlinders in de Dijle- en Laanvallei en in Vlaanderen. Bijna alle in Vlaanderen onbedreigde soorten komen in het focusgebied voor. Het voorkomen van zeldzame tot met verdwijnende bedreigde soorten is erg beperkt (brongegevens: [364]).

zende valleiflanken en plateaus aan toegevoegd worden (waaronder het boscomplex Heverleebos-Meerdaalwoud), dan komt men tot een min of meer aaneengesloten planologische groene zone van 4000 ha (figuur A). Latere beschermingsstatuten bevestigden die natuurdoelstelling. Grote delen van de vallei zijn aangemeld als Habitatrictlijngebied. De gehele Dijlevallei stroomopwaarts van de E40 is aangeduid als Vogelrichtlijngebied en de valleien van Dijle en Laan tussen de taalgrens en Leuven maken vrijwel volledig deel uit van het VEN (1ste fase) (figuur A).

Binnen het focusgebied wordt momenteel ongeveer 520 ha op een natuurgerichte manier beheerd:

- ▣ de Vlaamse natuurreservaten: Vijvers van Oud-Heverlee, Vijvers van Florival, Rodebos en Laanvallei;
- ▣ het erkende natuurreservaat de Doode Bemde;
- ▣ het bosreservaat Putten van den IJzeren Weg;
- ▣ het domeinbos Egenhovenbos.

03 Recent uitgevoerde projecten

3.1 Geïntegreerd waterbeheer: natuurontwikkeling en waterbeheer hand in hand

Bij hevige neerslag hebben de piekdebieten van de Dijle in en rond Leuven (campus Arenberg van de KULeuven, de oude binnenstad van Leuven en een aantal wijken stroomafwaarts van Leuven) in het verleden geleid tot overstromingen. Om die overstromingen te voorkomen werd meer dan 30 jaar geleden de aanleg van een aantal 'klassieke' wachtbekkens voorzien.

Het uitgangspunt is dat de stad moet worden beschermd tegen debieten groter dan 25 m³/sec. Gemiddeld komt die situatie eens om de twee jaar voor. Grotere piekdebieten komen minder frequent voor. Er werd overeengekomen om de stad en de universitaire campus te beschermen tegen piekdebieten die statistisch één keer om de honderd jaar voorkomen. In eerste instantie werd gedacht aan de inplanting van klassieke wachtbekkens in belangrijke natuurgebieden, waaronder het natuurreservaat de Doode Bemde in Oud-Heverlee/Huldenberg en het Egenhovenbos in Leuven. Na vele jaren van discussies en overleg werd midden jaren 90 gekozen voor een zogenaamd 'natuurontwikkelingsscenario' als alternatief. Dit integraal waterbeheersingsproject werd ondertussen reeds grotendeels op het terrein uitgevoerd en kan zonder meer gezien worden als een primeur voor Vlaanderen.

Dit scenario gaat uit van het herstel van het 'alluviale vallei-ecosysteem':

- ▣ Eerder dan het overtollige water op te vangen in een gecontroleerd wachtbekken is gekozen voor een zo groot mogelijke overstroombare oppervlakte (de volledige vallei tussen de taalgrens en Leuven, ongeveer 1200 ha). Zones die absoluut niet mogen overstromen, worden uitgedijkt. In de praktijk zijn dit de grondwaterproductieputten van de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening.
- ▣ Er wordt gestreefd naar een evenwichtig gespreide overstroming over een groot deel van de vallei (ongeveer 5 à 6 km). Het alluviale ecosysteem wordt verondersteld aangepast te zijn aan korte, ondiepe overstromingen. Overstromingen op een beperkte oppervlakte duren lang en zijn vooral diep. Dat is negatief voor de fauna en waardevolle vegetatie die verstikt en overdekt wordt met sedimenten. Om gespreide en ondiepe overstromingen te realiseren moet het rivierkanaal zelf 'ruwer' worden. Dit kan door de oevervegetatie niet meer te ruimen, zodat er opnieuw struiken en bomen op de oevers kunnen groeien en de rivier vrij kan meanderen. Voor sommige Dijletrajecten is die evolutie al sinds 1990 aan de gang. Het effect van de berging in de alluviale vlakte is duidelijk merkbaar tijdens de hoogwaterafvoer van de Dijle ter hoogte van het meetstation in Sint-Joris-Weert (figuur c). De pieken worden afgetopt bij 25 m³/sec.

Focus

01 Gebiedsbeschrijving

02 Bescherming

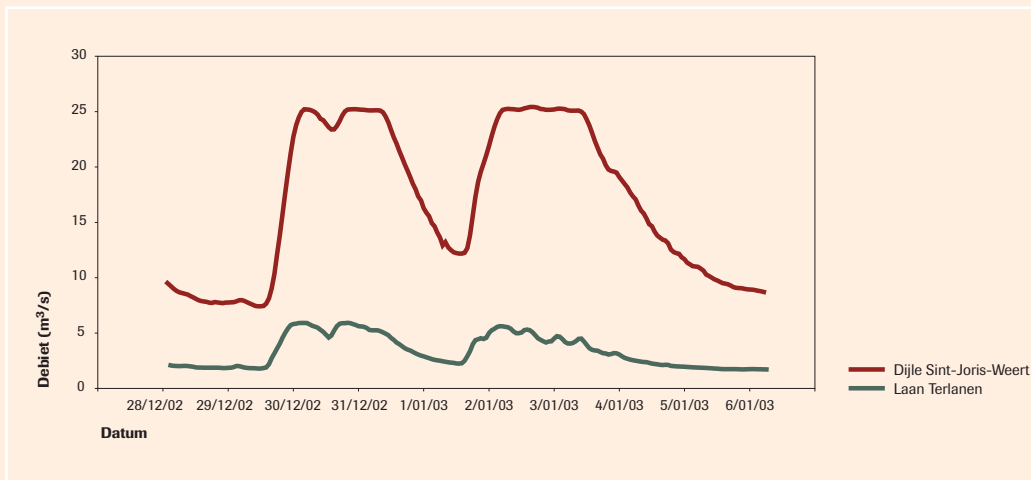
03 Recent uitgevoerde projecten

04 Toestand

05 Knelpunten

- Het scenario kon enkel maar gerealiseerd worden, omdat er weinig 'harde' randvoorwaarden (zoals bewoning) in de alluviale vlakke voorkomen. Dit is te danken aan de relatief slechte omstandigheden om er te bouwen (de gronden zijn zeer nat), maar vooral aan de beschermingsstatus als natuurgebied op het gewestplan. Recentere beschermingen als de Vogelrichtlijn en vooral de Habitatrichtlijn leverden extra argumenten om te kiezen voor het natuurontwikkelingsscenario. Een eerder kunstmatige oplossing zou ingegaan zijn tegen de instandhoudingsdoelstellingen van de Vogel- en Habitatrichtlijn. In het natuurontwikkelingsscenario ontstonden net gunstige omstandigheden voor de ontwikkeling of vestiging van doelvegetaties (grote zeggevegetaties) en doelsoorten (zeggekorfslak, kwartelkoning, porseleinhoen, roerdomp en blauwborst).

Hydraulische berekeningen geven aan dat door valleiberging het beveiligingsniveau van 1/100 jaar vlot gehaald kan worden. Om alle risico's uit te sluiten werd er vlak voor de overstromingsgevoelige urbane gebieden een veiligheidsbekken voorzien.

Figuur C: Voorbeeld van debieten tijdens een piekafvoer in de Dijle (ter hoogte van Sint-Joris-Weert) en de Laan (ter hoogte van Terlanen). Door de berging in de alluviale vlakke worden de debieten in de Dijle afgetopt bij 25 m³/s (brongegevens: AWZ).

3.2 LIFE-project

In het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn werd in het natuurreservaat de Doode Bemde van 1998 tot 2003 een LIFE-project uitgevoerd (totaal budget euro 1,9 miljoen). Veel aandacht ging daarbij naar het herstel van voedselrijke zoomvormende ruigten, alluviaal bos, moeras- en grote zeggevegetaties. De 21 ha grote Langerodevijver, belangrijk voor broedende en doortrekkende watervogels, werd aangekocht. Daarnaast werd voornamelijk gewerkt aan de inrichting en het ophalen van achterstallig beheer. Communicatie met de omwonenden vormde eveneens een belangrijk aandachtspunt. Er is informatie verstrekt over de herstelmaatregelen voor de verschillende habitats en over de geplande ingrepen in de waterhuishouding. Dat paste in het globale waterbeheersingsproject voor de Dijlevallei stroomopwaarts van Leu-ven (zie punt 3.1). Over het project werd een folder uitgegeven. Ten slotte is ook werk gemaakt van een betere toegankelijkheid van het gebied.

3.3 Natuurinrichting

In 2000 is het natuurinrichtingsproject 'Dijlevallei ten zuiden van Leuven' opgestart. In 2004 zijn de uitvoeringsmaatregelen en -modaliteiten van dit project door de bevoegde minister vastgelegd. Dit natuurontwikkelingsproject was bij aanvang het eerste project met dergelijke grote omvang (883 ha).

Het doel van het project is het herstel van het alluviale ecosysteem van de Dijle, in al zijn facetten. Dit houdt in dat zowel graslanden, parkachtige landschappen als moerasruigten, rietlanden en broekbossen hersteld worden. De

belangrijkste ingrepen zijn het vernatten van komgronden door opstuwung van afwateringsgrachten, het natuurlijker inrichten van de vele kunstmatige visvijvers, het ontwikkelen van rietland, het inrichten van beheerinfrastructuur en het inpassen van recreatie.

Om dit proces te doen slagen is heel wat overleg nodig met de betrokken doelgroepen in het projectgebied, waaronder alle individuele eigenaars, landbouwers en andere gebruikers. Voor het ruime publiek is er een infokrant. Na drie jaar voorbereiding kan worden gestart met de uitwerking van een uitvoeringsplan. Voor enkele belangrijke maatregelen hebben de overheid en natuurverenigingen niet voldoende percelen in eigendom. Daarom worden binnen en buiten het projectgebied percelen aangekocht. Door omruiling kan de eigendoms- en gebruiksstructuur zodanig worden aangepast dat een gunstigere inrichting en een beter beheer voor de natuur mogelijk is.

3.4 Landbouw en natuurbeheer

Planologisch is de ruimte voor landbouw in de valleien van Dijle en Laan eerder beperkt. De huidige landbouwactiviteiten omvatten in hoofdzaak familiale bedrijven. In de natuurgebieden wordt voor het graslandbeheer samengewerkt met de lokale landbouwers.

Het inschakelen van reguliere landbouw was een langzaam groeiend proces. Het opbouwen en onderhouden van een vertrouwensrelatie, zowel vanuit de landbouw als vanuit de natuurbeheerders, was daarin een essentieel aspect.

Momenteel is er een samenwerkingsverband ontstaan tussen de landbouwers en de natuurbeheerders. Deze laatste doen beroep op het landbouwnetwerk. Een aantal natuurbeheerdoelstellingen wordt via gebruiksovereenkomsten (overeenkomsten voor gratis gebruik) met de landbouwers gerealiseerd, bijvoorbeeld door te maaien, te hooien of door vee ter beschikking te stellen. Droogstaande koeien of vaarzen kunnen worden ingeschakeld in het natuurbeheer. Belangrijk is nog het feit dat onderhoudsbedrijven voor landbouwgereedschappen en -voertuigen door de reguliere landbouw rendabel blijven. Zo kunnen ook de terreinploegen van de natuurreservaten op die bedrijven beroep blijven doen. De kost voor het arbeidsintensieve graslandbeheer kan aanzienlijk worden gedrukt en de relatie tussen de landbouwsector en de natuursector staat daardoor minder onder druk.

Focus

01 Gebiedsbeschrijving

02 Bescherming

03 Recent uitgevoerde projecten

04 Toestand

05 Knelpunten

04 Toestand

4.1 De Dijle

Structuur

De Dijle is een sterk meanderende rivier. Per kilometer valleilengte is de Dijlerivier gemiddeld 1,64 kilometer lang (sinuositeit 1,64). In tegenstelling tot de Laan waar de sinuositeit de afgelopen 100 jaar toegenomen is van 1,3 tot 1,6, bleef de verhouding in de Dijle gelijk. Stroomopwaarts van Leuven zijn er in de afgelopen 200 jaar slechts drie meanders van de Dijle afgesneden. De ingrepen op de structuur waren vooral gericht op het vastleggen van de meanders. De Dijle lijkt daardoor een relatief ongeschonden karakter te hebben.

Naast de ruimtelijke variatie van de rivierloop is de variatie op de rivierbodem belangrijk. Uit metingen van AMINAL afdeling Water in 2002 blijkt dat de variatie in de topografie van de Dijlebedding stroomopwaarts van Leuven groter is dan stroomafwaarts. Dit hangt allicht samen met het feit dat de Dijle stroomafwaarts van Leuven meer gereguleerd en beheerd wordt. In het verleden groeven landbouwers de zandstranden af om als bemesting te gebruiken op

de nabije akkertjes en graslanden. Vanaf de jaren 50 werden de zanddepots machinaal en op grote schaal weggegraven en werd de bedding geuniformiseerd. Die werken zijn gestart in Leuven en systematisch uitgevoerd tot in Korbeek-Dijle. Ten zuiden van Korbeek-Dijle zijn enkel de grote zandbanken verwijderd.

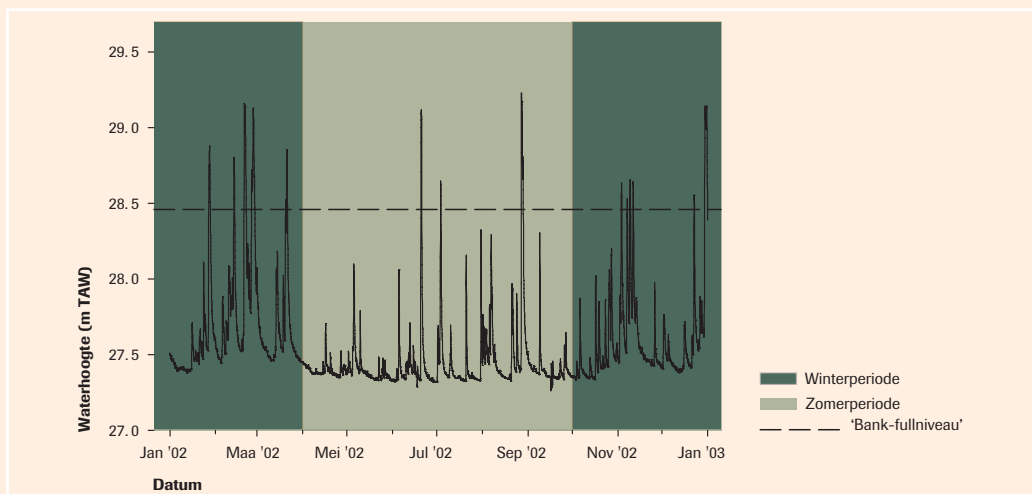
Tot voor kort werd de vegetatie op de oevers gemaaid en het slib in de bedding regelmatig geruimd door het baggeren van de bedding. Die ingrepen zijn erg zichtbaar omdat daarbij grote hoeveelheden zand op de oeverwal werden gedeponeed. Ze leiden vooral tot een uniformisering van de rivierbodem en de oevers (weinig variatie in erosie). Vanaf 1990 viel dat gebruik weg en ontwikkelden zich natuurlijkere oevers met op de ene plaats erosie en op andere plaatsen sedimentatie.

Dynamiek

Eén van de belangrijkste aspecten van een alluviaal ecosysteem is het overstromen van de alluviale vlakte.

Figuur D toont een tijdreeks met vijf 'bank-fullafvoerpieken' in 2002. 'Bank-fullafvoer' houdt in dat de Dijle gevuld is tot aan de oeverranden (dus net voor het overstromen via de oevers). In de zomer traden twee van dergelijke afvoeren op. De Dijle overstroomt echter slechts zelden rechtstreeks via de oevers. Door opstuwung van de zijgrachten wordt het water al veel eerder in de alluviale vlakte geborgen.

Historisch komen overstromingen vrijwel uitsluitend voor tijdens de winter. Bij het herstel van het alluviale ecosysteem mag dus verwacht worden dat er frequent winterse overstromingen zullen optreden. In het huidige riviersysteem zijn er echter ook sporadisch zomerse overstromingen. De impact daarvan op het alluviale ecosysteem is momenteel niet duidelijk.

Figuur D:
Waterhoogte in de
Dijle in 2002 (bron-
gegevens: AWZ).

Waterkwaliteit

De waterkwaliteit is sterk afhankelijk van de inspanningen die stroomopwaarts aan Waalse zijde worden geleverd. Halfweg de jaren 80 werden in Wallonië enkele waterzuiveringsinstallaties in gebruik genomen waardoor de waterkwaliteit van het rivierwater aanzienlijk verbeterde. Vanaf 2008 wordt daar ook gestart met nutriëntenverwijdering. Dankzij de inspanningen van het Vlaams Gewest en de gemeenten wordt het rioleringswater in het Dijlebekken voor een groot deel gecollecteerd en gezuiverd. Uit de metingen van de Vlaamse Milieumaatschappij blijkt dat de zuurstofhuishouding in de periode 1990–2003 verbeterd is. Dit uit zich ook in de Belgisch Biotische Index (BBI), die in die

periode minder slechte uitschieters vertoont. De BBI verbeterde van 1 of 2 vóór 1990 naar waarden tussen 5 en 7. De nutriëntenvrucht baart echter nog zorgen. Het totale stikstofgehalte steeg duidelijk tot 1995. Sindsdien zwakt die trend af, maar er is nog geen verbetering merkbaar (figuur E). Als gevolg van de sterke erosie op de hogergelegen gronden blijft ook het sedimentgehalte erg hoog.

Fauna en flora

Sinds 1991 is schedefonteinkruid (en een paar jaar later ook klein fonteinkruid) een vaste waarde in de Dijle. De verbetering van de waterkwaliteit leidde tot de spectaculaire uitbreiding van de weidebeekjuffer. Halverwege de jaren 90 was die soort nog een zeldzame waarneming in het Dijleland, sinds kort is de libel stroomopwaarts van Leuven over het hele Dijletraject aanwezig.

Ook de visfauna reageert op de veranderingen van de beekstructuur en waterkwaliteit. Van nature horen in de Dijle vooral soorten thuis van stromende milieus (rheofiele soorten). Vooral nabij de taalgrens is het aandeel stroomminnende soorten groot en dit aandeel blijft nu ook in meer stroomafwaartse Dijletrajecten hoog. Het aandeel limnofiele (stilstaand water) soorten neemt wel toe, maar in vergelijking met bijvoorbeeld de IJse is het aandeel rheofiele soorten nog steeds groter. In de bovenlopen komen enkele kleinere populaties van rivieronderpad voor. Bij verdere verbetering van de kwaliteit en beekstructuur zijn er voor de soort ook mogelijkheden in de Dijlevallei [365].

4.2 Soorten van de Vogelrichtlijn

Omdat er verschillende Bijlage I-soorten van de Vogelrichtlijn als broedvogel voorkomen en omdat de Dijlevallei op Vlaams niveau van belang is voor doortrekkende en overwinterende vogelsoorten, werd het gebied (uitgezonderd de Laanvallei) in 1988 aangemeld als Vogelrichtlijngebied (figuur A). In vergelijking met de aangemelde referentiesituatie halverwege de jaren 80 [343] zijn de broedpopulaties ijsvogel (van 5 naar 15-20 broedparen) en blauwborst (van 2-3 naar 15-20 broedparen) gemiddeld sterk toegenomen (tabel A). De toename van blauwborst in de periode 1985-2002 heeft zich overigens in heel Vlaanderen voorgedaan [373]. De populatie porseleinhoen (jaarlijks broedverdacht met 1-3 roepposten) is stabiel gebleven, evenals het aantal broedparen wespandief (2-3) en zwarte specht (1-2) (tabel A). Deze laatste twee soorten zijn sterk gebonden aan boshabitats en komen in de Dijlevallei zelf slechts in beperkte mate tot broeden. In de aangrenzende bosgebieden (die niet zijn aangeduid als Vogelrichtlijngebied) doen beide soorten het zeer goed met respectievelijk 3-6 en 25-29 broedparen [373, 148].

Nagenoeg alle overwinterende watervogelsoorten zijn er sinds het midden van de jaren 80 matig tot sterk op vooruitgegaan (tabel A). Opvallende nieuwkomers zijn onder meer aalscholver (van 0 naar 180-220) en grote zilverreiger (van 0 naar 3-6), terwijl ook het aantal overwinterende roerdompen toenam (van 3 naar 4-6). Enkel de tafeleend is achteruitgegaan als overwinteraar. Kleine en wilde zwaan overwinterden tot eind jaren 70 in de Dijlevallei, maar worden de laatste 15 jaar nog maar sporadisch waargenomen.

Alle grote waterplassen in de vallei zijn intussen in beheer als natuureservaat (Vijvers van Oud-Heverlee, Lange-rodevijver, Grootbroek en Vijvers van Florival). Er kan worden verwacht dat het natuurgericht beheer van de vijvers en het zorgen voor meer rust (door de afbouw van de jachtactiviteiten en het sturen van de recreatie) een positief effect zullen hebben op de avifauna, zowel voor overwinterende watervogels als voor broedvogels zoals wintertaling en zomertaling. Ook de (her)vestiging als broedvogel van een aantal Vogelrichtlijnsoorten zoals woudaap, roerdomp en bruine kiekendief moet hierdoor tot de mogelijkheden behoren.

Focus

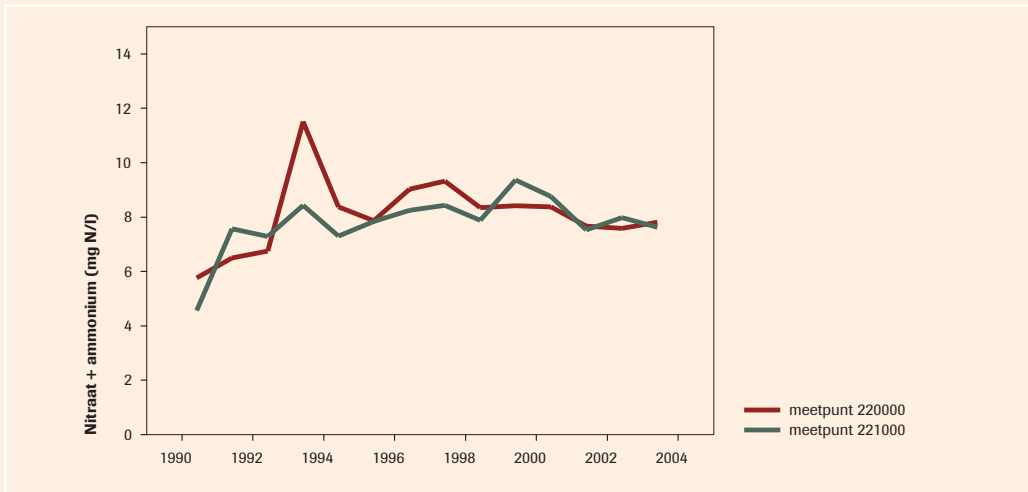
01 Gebiedsbeschrijving

02 Bescherming

03 Recent uitgevoerde projecten

04 Toestand

05 Knelpunten

Figuur E: Anorganisch stikstof (nitraat + ammonium) in de Dijle ter hoogte van Sint-Joris-Weert en Leuven (brongegevens: VMM).

Categorieën: sterke achteruitgang van < -50 %; matige achteruitgang van -50 to -20 %; stabiel tussen -20 % minder en +20 %; matige vooruitgang van 20-50 %; sterke vooruitgang van > 50 %) (brongegevens: [148, 248]).

	Trend in Dijlevallei	Trend in EU-25
Soorten van Vogelrichtlijn als broedvogels		
IJsvogel	Matig vooruit	Stabiel
Blauwborst	Sterk vooruit	Stabiel
Porseleinhoen	Stabiel	Stabiel
Wespendief	Stabiel	Stabiel
Zwarte specht	Stabiel	Stabiel
Overwinterende watervogels		
Aalscholver	Sterk vooruit	Sterk vooruit
Roerdomp	Matig vooruit	Stabiel
Grote Zilverreiger	Sterk vooruit	Sterk vooruit
Wintertaling	Matig vooruit	Stabiel
Slobeend	Sterk vooruit	Matig vooruit
Kuifeend	Stabiel	Matig achteruit
Krakeend	Sterk vooruit	Matig vooruit
Tafeleend	Matig achteruit	Matig achteruit

Tabel A: Trend van broedende Bijlage I-soorten van de Vogelrichtlijn en karakteristieke overwinterende watervogels tussen 1990 en 2000-2002 in het Vogelrichtlijngebied Dijlevallei en in de Europese Gemeenschap (EU-25).

4.3 Habitats en soorten van de Habitatrichtlijn

Verschillende, op Europees niveau waardevolle habitats en soorten zijn terug te vinden in de Dijle- en Laanvallei. Ongeveer 60 % van de oppervlakte ervan is daarom aangeduid als Habitatrichtlijngebied. In de verschillende reservaatprojecten wordt specifiek aandacht besteed aan het behoud en/of herstel van die vegetaties en soorten. Zo werd in het Rodebos droge Europese heide hersteld en kon onder meer door het LIFE-project de oppervlakte voedselrijke ruigte, alluviaal bos en grote zeggevegetatie (van belang voor de zeggekorfslak) in de Doode Bemde uitgebreid worden. De geplande inrichtingswerken aan de verschillende grote waterplassen hebben mee tot doel de vegetaties van van nature eutrofe meren te herstellen. Bij het bosbeheer staat het behoud van alluviaal bos, zuurminnend Atlantisch

beukenbos en eiken-haagbeukenbos centraal. Op enkele plekken wordt getracht soortenrijk heischraal grasland te herstellen. Waardevolle soorten als betonie, blauwe knoop, hemelsleutel en bleke zegge zijn er kenmerkend.

De Dijle- en Laanvallei werden expliciet aangemeld voor twee Bijlage II-soorten van de Habitatrichtlijn: de kamsalamander en zeggekorfslak. Informatie over het actuele voorkomen van de kamsalamander is schaars. De gekende populatie bevindt zich net buiten het focusgebied. De zeggekorfslak komt verspreid voor in de overstromingsgebieden van de Dijle. Door overstromingen toe te laten of deelzones te vernatten, ontwikkelen zich grote zeggevegetaties die kansen bieden voor de zeggekorfslak. Andere Bijlage II-soorten die in het focusgebied voorkomen, zijn bitervoorn en bever (sinds 2000, als gevolg van herintroducties). Daarnaast herbergt het gebied populaties van heel wat Bijlage IV-soorten van de Habitatrichtlijn, waaronder zeven vleermuissoorten (laatvlieger, baardvleermuis, water-vleermuis, franjestaart, rosse vleermuis, gewone dwergvleermuis, gewone grootvleermuis) en vroedmeesterpad (Laanvallei). In de aangrenzende boscomplexen en akkergebieden komen onder meer meervleermuis (Bijlage II), bosvleermuis (Bijlage IV), ruige dwergvleermuis (Bijlage IV), hamster (Bijlage IV) en vliegend hert (Bijlage II) voor.

05 Knelpunten

5.1 Nutriëntenbelasting

De verbetering van de algemene kwaliteit van de Dijle staat vast, maar niet alle parameters lijken die evolutie te volgen. Zo vertoont onder meer het nitraatgehalte sinds het begin van de metingen in 1990 een duidelijk stijgende trend die sinds 1998 langzaam afzwakt (figuur E). Het effect van de neerslagrijke periode 1998-2002 op de waterkwaliteit is niet volledig gekend. Het is niet uitgesloten dat de hoge neerslag een verdunnend effect heeft (zie ook hoofdstuk 18 Vermesting). De hoge nutriëntenbelasting van de rivier blijft hoe dan ook een grote zorg.

5.2 Versnippering

Traditioneel ontwikkelden de dorpen in dit gebied zich op de valleiflank, op de overgang tussen de natte vallei en de hogergelegen, droge plateaus. Door de lintbebouwing zijn de dorpen de laatste decennia zodanig naar elkaar toegroeid dat een continu bebouwingslint de vallei van de hogergelegen boscomplexen en akkergebieden scheidt. Ten zuiden van Leuven zijn er nog slechts twee kleine effectieve corridors naar het oostelijke boscomplex en zeven (grote en kleine) onbebouwde percelen op de overgang naar de westelijke akkergebieden (figuur F).

De relatie tussen de vallei en de omgevende grote boscomplexen en landbouwgebieden is ecologisch erg belangrijk. De habitat van heel wat soorten strekt zich zowel uit over de vallei als over de omliggende gebieden. Zo broeden onder meer wespandief en kerkuil hoofdzakelijk buiten de vallei, maar vormt de vallei een belangrijk foerageergebied. De verbinding tussen de bossen, de vallei en de landbouwgebieden is ook van belang voor het contact tussen verschillende deelpopulaties van eenzelfde soort. Dat is onder andere belangrijk voor het behoud van een genetisch gezonde reeënpopulatie.

De valleien van de Dijle en de Laan herbergen naar Vlaamse normen een grote oppervlakte natuur. Dat is in grote mate te danken aan het feit dat er nooit in de valleibodem werd gebouwd. Daardoor zijn er heel wat mogelijkheden voor natuurontwikkeling. De bebouwingsgordel op de flanken vormt echter een 'harde' randvoorwaarde, die een duidelijke hypotheek legt op eventuele natuurontwikkelingsinitiatieven die zich richten op de verbinding van de valleien van Dijle en Laan met de omgevende landbouw- en boscomplexen.

Focus

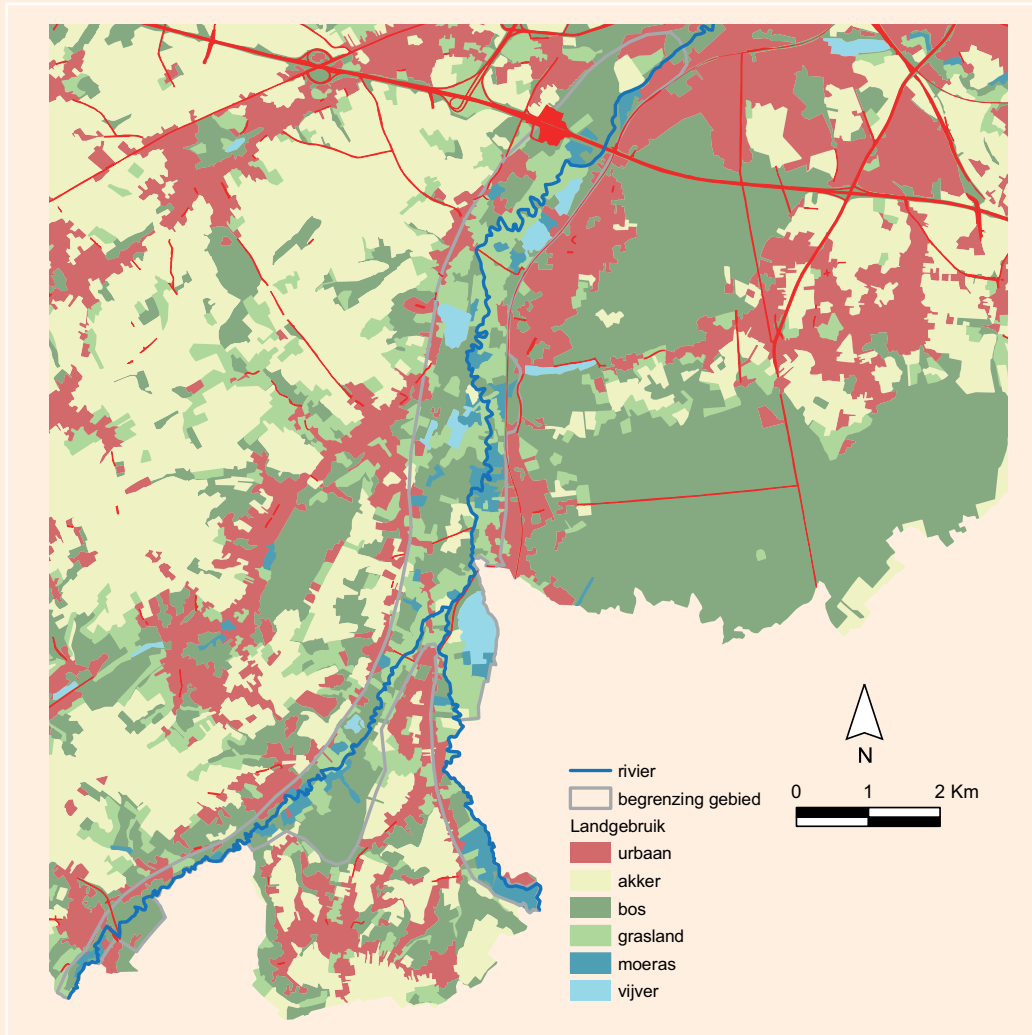
01 Gebiedsbeschrijving

02 Bescherming

03 Recent uitgevoerde projecten

04 Toestand

05 Knelpunten

Figuur F:
Bebouwing aan
de randen van
de valleien van
Dijle en Laan.

Lectoren:
Dieter Devolder – Vlaamse Landmaatschappij
Ilse Dries – AMINAL, Directoraat-generaal
Frank Saey – AMINAL, afdeling Natuur
Thierry Warmoes – Vlaamse Milieumaatschappij
Geert Sterckx – Instituut voor Natuurbehoud